

بایزادای است و باید بکسیون ماله برود و از آنجا جواب نوشته شود

آقا شیخ محمد علی - ما نباید هیچوقت قانون خارجه را پیشنهاد خود بنمائیم بلکه باید مزاج مملکت خودمان را ملاحظه نمائیم آن روز که در باب قانون متوفیات رأی گرفته میشد این مذاکرات شد و بلاخره مدتی قرار گذاشته نشد و گفتند از سابق مجرا شود و تانیاً ارجاع این نوشته بکسیون ماله صحیح نیست زیرا که قانونی شده و گذشته است و اگر هم اشکالی باشد باید خود مجلس آن را رفع نماید

آقا میرزا ابوالحسن خان - رفته از استغفای وزراء در مجلس قرائت شد ظاهر آ رسم است که هیئت کابینه وقتی می خواهند استعفا بدهند باید جهت را بگویند نمی شود که یک هیئتی بدون جهت استعفا بدهند و معلوم نشود که این استعفا برای چیست بلی استعفا صحیح است ولی در صورتیکه مجلس بآنها اطمینان نداشته باشد یا پدشاه مرل میکند یا خود وزرا را نمی خواهند علی احوال باید جهت معلوم باشد و الا چه جهت دارد در این وقت تنگ و باریک آنها استعفا بدهند و از خدمت بملکت و ملت خود را مستعفی بدارند

آقا میرزا محمود - بنظر بنده چنین می آید آن روزیکه این هیئت آمدند و معرفی شدند و گفته شد استعفا می دهند جواب داده شد که ایستور قبول نمیشود مگر اینکه بیاید مجلس جهت استغفای خود را بگویند

وکیل التجار - در هیچ جا هیئت وزرا بدون جهت استعفا نمی دهند و حال آنکه در سایر ممالک وزارتخانه ها طوری دائر است که بشیر وزیر ابد تغییر در امورات پیدا نمیشود مگر با جهت استعفا نمی دهند اما همه می دانند که در مملکت ما هنوز وزارتخانه ها دایر نشده مگر یکدی دو وزارتخانه پس اگر تغییر در وزیر داده شود فوراً تغییر در کارها داده می شود پس نباید استغفای این هیئت را قبول کرد مگر اینکه علت آن را بگویند شما ملاحظه کنید حالا امروز می شود باین وزارتخانه ها کاری رجوع کرد تا میرویم قدری آسوده باشیم و کارها قدری رو براه شود وزراء استعفا میدهند و یک مدتی کارها در ادارات مملکت معوق و معطل می ماند

آقا شیخ حسین - ابتدا که این رفته در اینجا خوانده شد و و کلا سکوت نمودند بجهت این بود که جناب رئیس گفتند در این باب تعقیقات بعمل خواهد آمد و امروز در این مملکت اگر وکیل یا وزیری از شغل معین خود استعفا بدهد در صورتی که خیر خواص مملکت باشد اول آن استعفا پذیرفته نخواهد بود و ثانیاً علت آن باید معلوم شود از این قرار باید فشاری بآنها وارد شده باشد

آقا ملاحسن وارث - بلی همان طور که اظهار شد سکوت حضرات و کلا در این باب بجهت همان بود که جناب رئیس گفتند تحقیق میشود ولی باید معلوم شود که چرا استعفا داده اند و بعد لزم معین شدن مانع را باید دفع نمود

ساعدا الوزاره - بنده عرض میکنم همان طور که آقای وکیل التجار گفتند ادارات منظم ما منحصر است به همین دو وزارت خانه اگر مقصود میز و صندلی و صورت ظاهر است همین طور است که گفتند ولی اگر مقصود اداره بودن است هیچ

که ما بآن ترتیبی که باید کارها در جریان باشد مرتب نیست اما در باب استغفای وزراء در این موقع باریک باید جد آرسیدگی و وقت کرد که اگر مقصودشان از این استعفا راحت طلبی بوده نباید ایشان را بحال خود بگذاریم که در این موقع سخت راحت نایند و اگر در این بابمانی دارند باید معلوم شده در صدر رفع آن مانع بر آئیم

آقای حاج امام جمعه - باعتقاد بنده تا علت را ندانیم در این موضوع هر چه مذاکره شود توضیح وقت کرده ایم البته پس از آنکه علت معلوم شد نباید بگذاریم آنها راحت طلبی نمانند

آقا سید حسن قی زاده - حرف در استغفای وزراء بود این ها میروند حضور اعلی حضرت و استعفا میدهند شاه هم قبول میفرماید و حال آنکه باید قبل از وقت مجلس آمده و موافقی که باعث استغفای ایشانست اظهار دارند گویا این ترتیبات را خلاف مشروطیت بدانند و حال آنکه استغفای آن ها باید در بین دو رای مختلف باشد یا مخالف رای مجلس یا مخالف رای سیاسی سلطنت حالا این و کلا میدانند که ایشان از جهت استعفا داده اند و اینجام نامده اند مگر باید بیایند در کمیسیون و علت استغفای خود را بگویند و باید کاری کرد که دیگر کمیته سابق مملکت گرفتار وزرای بی علم نشود و رجال دولت از اینکه وزارت در مملکت محدود و منحصر بوجود هشت نفر شده نهایت دلتنگی را دارند اگر وزارت در میان هفتاد نفر بود خوب میشد لکن امروز اسبابی فراهم می آورند که هیئت وزراء تجدید شود شاید نوبت بخواهد آن ها هم برسد همینکه هیئتی منتخب شده خود آنها جزو آن کابینه نبوده باز اسباب تغییر هیئت دیگر فراهم می آورند البته همه هم میل بوزارت دارند این است که هر سه ماه سه ماه گرفتار این مشکلات می شویم همین قدر که اعلی حضرت هم این هیئتی را انتخاب کرده معرفی می شوند ما هم میپذیریم پس از مدتی دیگر باز هیئت دیگری انتخاب میشوند به این ترتیب که می بینید آنها را پیش می آید آنچه از اول بنظر بنده رسیده بجهت سعادت این مملکت آن است که این اشخاص قدیم بی علم متقلب انتخاب نشوند و اولاً موانع این هیئت را باید دانست تا اینکه در دفع آن کوشید

وکیل الرعایا - بنده تصور میکنم که یک وزیری یا یک کابینه بدون اینکه مانع بزرگی در اجرای مقاصد خود داشته باشد استعفا بدهد مای توانم آن مانع را بشناسیم علت را بدانیم و عرض میکنم که ما باید به اشخاصی که مانع از پیشرفت امور هستند اعلام کنیم که شما در این مدت زمان امتحانات خودتان را بخوبی داده اید همان مقداری که تا حال برده اید و خورده اید و نوشته کرده اید شما پس است بهمان اکتفا کنید ما هم بشما کاری نداریم و اگر هم بخواهید که وزراء آن مانع آخری را ب مجلس بگویند نظر آنهاست

سیدالاحکما - همان قسمی که آقای حاج امام جمعه گفتند اول باید تحقیق شود که علت استعفاء چیست و بعد در آن موضوع مذاکره شود

اسدالله میرزا - مطلب تمام گفته شد فقط یک چیز گفته نشده باین که این لایحه جناب صنیع الدوله تمام است بکمیسیون میرود پس فردا بمجلس آورده و رای گرفته میشود ولی بنده که

بسیکی از نایبند نان ملت هستم عرض میکنم بنده وقتی میتوانم رای بدهم که بدانم این پول را میدهند و بدست وزیر ماله امین صحیحی میرسد اگر خود صنایع الدوله نباشد پس باید کسی باشد که طرف اطمینان باشد

رئیس - کاغذ جناب موبد السلطنه است که بمجلس نوشته اند قرائت می شود (رقمه وزیر عدلیه قرائت شد مشر بود باینکه) در باب استنطاق بعضی از متهمین که بنده را خواسته اند و باید توضیحات بدهم چون چند روز است که ناخوش و بستی هستم و بدیهی است که (لبس علی المریش حرج) لهذا جناب صدق الملک که رئیس محکم جزا است از برای دادن توضیحات منزبور فرستاده شده اند

رئیس - معلوم می شود که وزیر عدلیه قاضی مزاج دارند یا بجهت همین استغفای هیئت وزراء بوده که خود شان حاضر نشده و این رفته را نوشته اند ولی میدانند که بموجب قانون مجلس یا وزراء یا معاونین رسمی آنها همیشه طرف می باشد و یکی هم در بعضی اوقات طرف میشود با کمیته که از بابت مطالب قانونی که راجع بآن وزارتخانه است باین جهت جناب صدق الملک بمجلس خواسته نشد و در کمیسیون از ایشان توضیح بخواهند دیگر قرار بود کمیونی برای ملاحظه قانون وزارت عدلیه معین شود آنچه بنظر بنده رسیده و معین گردیده است اسامی ایشان از قرار ذیل است

(آقای حاجی امام جمعه) (بهر العلوم) (آقا شیخ محمد علی) (آقای سید جعفر) (آقای تقی زاده) (دکتر ولی الله خان) (حسینی خان) (آقا شیخ محمد حسین بزدی)

رئیس - فردا که روز یکشنبه و مجلس مخصوص است

روز سه شنبه هم موضوع مذاکره همان نسخه قانون انجمن تجاری است که زودتر تمام شده شروع بقانون وزارت عدلیه شود

مجلس ختم شد

مذاکرات روز ۳ شنبه چهارم شهر ربیع الثانی

خلاصه مذاکرات روز شنبه فرم را آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند

اسامی غائبین روز شنبه شرح ذیل قرائت شد آقای مجد الملک - آقا میرزا محمود اصفهانی - شهیدی باقر - دبیر سائل - تفة الاسلام - امین الرعایا قوام دیوان

رئیس - در باب استعفاء وزراء که وکلای محترم اظهار داشتند از ایشان توضیحات خواسته شود که وزراء چرا استعفا داده اند آنچه بعد از تعقیقات در این باب معلوم شد اینست که استعفا وزراء معظم بجهت حفظ مسلک خودشان بوده است و چون مسلک ایشان با مسلک مجلس مقدس مطابق و موافق است لهذا باید و کلا نهایت جد و جهد را بنمایند که استغفای ایشان در خاک کبای مبارک اعلی حضرت همایونی قبول نشود و چون معلوم نیست که هنوز استغفاشان قبول شده باشد این استعفا از خودشان میشود و اگر هم قبول شده باشد خوبست هیئتی از مجلس مقدس منتخب شود که حضور مبارک همایونی شرف اندوز گشته استعدا نمایند که استغفای وزراء معظم را قبول نفرمایند حالا خودتان آن هیئت را

انتخاب مبنایه پایتخته خود من ایشان را انتخاب کرده عرض نمایم .

سیدالحکما - درانتخاب هیئت وکلانی که بحضور مبارک هایبونی باید مشرف شوند عقیده بنده همانست که خودتان فرمودید همین فرمایشه چون این انتخاب حق خود رئیس است .

وکیل التجار - در صورتیکه آن رفته آن روز از طرف وزیر خوانده شد دیگر بهیچوجه جای تردید باقی نخواهد بود که استعفایشان قبول شده است پس اگر بایست اقدامی بشود بترتیب دیگر اقدام شود .

رئیس - آن روز گفته شد حالا هم گفته می شود که آن رفته را وزیر داخله رسماً نمرستاده اند و در این باب هم رسماً اطلاع رسماً داده نشده است و این یک رفته شخصی بود که خوانده شد و هنوز هم رسماً نمیدانیم که استعفا آنها قبول شده باشد یا نه .

اسلامیه میرزا - ما و کلاو مجلس مدت ها بود که کمال جدوجهد را داشتیم که مسلک وزراهم مضمون با مسلک مجلس مقدس متحد و متنق باشد و مخصوصاً آن نکته مهمی که در آن مسلک منظور است آنست که وزراهم ماباید بکوشند که دخل و تصرف خارجی را در امورات مملکتی منع نمایند و مقصود بنده این نیست که از آنها مساعدت نخواهیم مثلا اگر ما محتاج بوجود مهندس از خارج بشویم یا آنکه معلوم دیگری اگر لازم شود باید بیابوریم ولی آن مهندس و معلم فقط بتکالیف استخدام باید عمل نماید نه اینکه دارای اختیارات تامه باشند و مامیجور بعمل کردن برای آنها باشیم غرض اینست که مسلک وزراهم با مسلک و کلاو باید متحد باشد و باید این نکته رعایت شود که مداخلات و تصرفات خارجه را در امورات مملکت وزراهم جدا منع نمایند و این هیئت وزراهم دارای این مسلک بودند و چون معلوم نیست که استعفا وزرا قبول شده باشد خوب است که استعفا شود قبول نکرد و اعلیحضرت هایبونی نظر بمواظف و سراسمی که بوکلاو ملت دارند استعفا ایشان را در باب عدم قبول استعفا وزراهم قبول می فرمایند و استعفا وزراهم را رد خواهند فرمود و بر فرض اگر استعفا ایشان هم قبول شده باشد همان طور که جناب رئیس فرمودند از حضور هایبونی استعفا شود که همین هیئت برقرار باشند .

آقا سید حسن قتی زاده - رفته استعفا وزراهم در مجلس مقدس قرائت شد اما قبول شدن آن برخلاف آنچه وکیل التجار گفتند معلوم نیست که قبول شده باشد فقط آن رفته که خوانده شد از باب استعفا بود و بر شرط اعظم این مسئله برسدن خبر رسمی است ولی در این موضوع خبر غیر رسمی هم نرسیده است فعلا سبب را باید دانست و آن روز هم عرض کردم که باید سبب استعفا وزراهم دولت باشد یکی اینکه مسلکشان برخلاف مسلک و کلاو باشد یا اینکه برخلاف مسلک یولیتکی شخص سلطنت باشد و نباید بجهت جزئیات استعفا بدهند اگر چه این خبر باعث استعفا رسمی هم نیست و در مجلس رسمی هم نباید گفته شود ولی چون نتیجه رسمی شده باین لحاظ علت باید گفته شود و نتیجه هم استعفا هیئت کابینه است و معلوم میشود که علت از خارج بوده است که موجب بیاس آنها گردیده پس باید از اعلیحضرت استعفا نمایم کابینه استعفا وزراهم را قبول نفرمایند بلکه بر استقلال آنها افزوده شود

نه اینکه مثل هیئت دیگری مجدداً انتخاب فرمایند چون سبب خیلی جزئی بوده و اهمیت ندارد و نباید این هیئت کابینه بهم بخورد بلکه باید مستمر باشد زیرا که مسلک ایشان بهیچ وجه مخالف با مسلک مجلس نبوده و نه مخالف با میل اعلیحضرت هایبونی پس باید استعفا شود که آنها را مستقر بدارند بلی اگر ده روز دیگر وزراهم بواسطه علت دیگری استعفا میدادند و اعلیحضرت قبول میفرمود مسئله نبود البته آنوقت پذیرفته میشد ولی در این مورد که سبب یک مذاکره غیر رسمی خارجی است که ابداً در یولیتک مملکت دخانی ندارد نباید استعفا ایشان قبول شود بلکه همان طوری که گفتند هیئت برود بحضور مبارک هایبونی و استعفا نمایند که استعفا ایشان را قبول نفرمایند .

حاج مصین التجار - بنده اطلاع دارم که یک روز بعد از استعفا اعلیحضرت هایبونی مختارالدوله را فرستاده بودند نزد رئیس الوزراهم که چرا بدربار نیامده اند و استعفا شما در این موقع مناسب ندارد و اگر اشکالی هم دارید اظهار نمایند پس معلومی شود که استعفا آنها قبول نشود .

آقای میرزا محمود - بنده اطلاع صحیحی دارم که استعفا وزراهم قبول نشده و وزیر دربار بتمام وزارتخانهها اطلاع داده که مشغول کار باشند و همان طور که جناب رئیس فرمودند بموجب یک اصل از قانون اساسی حق دارند هیئت را برای شرفیابی حضور هایبونی انتخاب نموده و اساسی آنها را بمجلس اظهار نمایند و هر گاه مجلس بعضی از آنها را صلاح ندانست باید بکثرت آراء انتخاب شده و بحضور اعلیحضرت هایبونی مشرف شوند .

آقا شیخ محمدعلی - معلوم است تا قوه مجریه نباشد قوم مقننه نمیتواند کار بکند و گمان این است قوه مقننه بکلیتیه راضی نشود مملکت بی قوه مجریه بماند و در صورتیکه استعفا وزراهم قبول نشده گمان میکنم لازم نباشد هیئت حضور هایبونی مشرف شوند و هر گاه لازم است بموجب قانون اساسی آن هیئت باید در مجلس بکثرت آراء انتخاب شوند .

آقا شیخ حسین - باعثه اذ بنده همین طور که صحبت شده باید یک هیئت منتخب شده حضور هایبونی مشرف شوند و لزوم هم ندارد که حکماً در این مسئله باشد بلکه عقیده بنده این است که باید همیشه هیئت از کلاو انتخاب شده و حضور اعلیحضرت شرفیاب شوند و بعضی مطالب مهم را عرض کرده و جواب بشنوند و بعضی شبهاتی که مقصدین الحاق می نمایند رفع کنند و باعثه اذ بنده این هیئت انتخاب شده امروز با فردا مشرف شوند خیلی خوب است .

رئیس - حالا تصویب مینمایند که این هیئت انتخاب شده و شرفیاب شوند (همه تصویب مکنند)

رئیس - این کافذی است از طرف انجمن مهدیه توشته شده و بمجلس رسیده قرائت میشود قریب بمضمون ذیل قرائت شد دو مسئله است از ابتدای سلطنت مرحوم مظفرالدین شاه طالب ترزه که تا حال در پروتو اسحال مانده یکی در باب خیره و یکی مالیات که ملت نمیدانند چه وصول شده و چه در نزد حکام مانده این است که استعفا میشود اداره تقشش معین شده و در این باب اقدام شود که هم مطالبی

حکام معین وهم دشیره معلوم شود که چیست .
سیدالحکما - بنده عقیده ام این است که وزیر داخله و وزیر جنگ بمجلس خواسته شوند و در این باب توضیحات بدهند و باید بدخیره تمام ولایات رسیده گی کرد .

رئیس - این مسئله بو وزیر داخله ربطی ندارد باید وزیر مالیه و وزیر جنگ خواسته شوند .

آقای میرزا فضلعلی آقا - در زمان وزارت جنگ جناب مستوفی الامالک این مسئله گفتگو شد و در این باب اقدام شده و باید وزیر جنگ را خواست و توضیح خواست که از آنوقت تاکنون چه اقدام شده

رئیس - این دو مسئله خیلی اهمیت دارد و باید امروز وزیر مالیه و وزیر جنگ اطلاع داده شود که تشریف بیآورند و در مجلس توضیحات بدهند و این هم راپورتی است که از کمیسیون جنگ در خصوص نظامنامه بودجه نظمی که با آنجا رجوع شده بود نوشته شده قرائت میشود (در این موقع بودجه را مبع بنظمی طهران که در کمیسیون تقبیل و تصویب شده بود قرائت گردید)

رئیس - این راجع میکنم و توزیع میشود که دوباره قرائت شده و در تحت دقت و نظر آمده تمام شود و خیلی میخوام اظهار امانت بکنم از اعضا این کمیسیون که راپورت خود را قانونی نوشته اند و خواهش از سایر کمیسیون هائی نمایم که آنها هم همیشه راپورت خود را بمد ها همین طور بنویسند که چند جلسه منعقد شده و هر جلسه که منعقد شده و هر جلسه چند ساعت طول کشیده است کافذی از وزارت عدلیه رسیده بود قرائت شد قریب بمضمون ذیل که چون استنطاق قتله فریدون تمام شده و باید در حضور هیئت منصفه و روزه شبه استنطاقات آنها قرائت شده و حکم مجازات آنها داده شود استعفا اینکه چند نفر از قتها و کلاو محترم بعد از تشریف بیآورند تا با حضور حجج اسلام اوراق استنطاقات آنها دوباره قرائت شده و حکم مجازات داده شود .

رئیس - ظاهر آقا قانون نیست که و کلاو را حکم حضور بفرستند .

آقای حاج امام جمعه - همان طوری که گفتند بودن و کلاو لزوم ندارد ولی حکم مجازات آنها باید با حضور یک نفر از مجتهدین داده شود و لا بد ما غوغا نمیتواند حکم مجازات دهند (در این موقع بقرائت قانون انجمن تجارنی شروع شده و در خصوص اینکه از طرف دولت بانجمن های تجارنی مکانی داده شود یا اینکه این مسئله فعلا مسکوت عنه بماند مذاکرات زیاد شده و اختزای شد و با کثرت تصویب شد که فعلا مکان بانجمنها داده نشود)

رئیس - فعلا که عده کافی نیست بنده هر روز می بینم مجلس در وقت انعقاد عده کافی است و بلکه زیاد هم هست اما در آخر مجلس برای مذاکره و رای گرفتن کافی نیست و همین طور در کمیسیون ها هم حاضر نمیتوانند من نمیدانم پس کمی برای خدمت حاضر خواهند شد فقط دو ساعت در روزهای رسمی حاضر شده آنها هم در آخر وقت میروند آخر ما یک تکلیف بزرگی بکردن گرفته ایم باید از عهده آن برانیم مجدداً شروع بقرائت قانون تجارنی شده قرائت دهمه دوم آن تمام شد .

رئیس - آقا باینکه برای شرفیابی حضور اعلیحضرت بنظر بنده رسیده است اینها هستند .

آقای حاج امام جمعه - آقای مستشارالدوله
 آقای تقی زاده - آقای حاج سید نصرالله - آقای حاج معین النجار - آقای حاج محمد اسمعیل آقا - و عرض میکنم اگر مقتضی شد بایه شرفیاب شوند و چون استعلام شده و هنوز معلوم نشده که استعفاى وزراء قبول شده یا نه و روز پنجشنبه هم قانون تجارتى خوانده میشود که زودتر تمام شده و شروع بقانون عدلیه شده و از هیئت مقتضه برای نظر در قانون عدلیه خواهش می نمایم که آنها هم در کار مجدا باشند که هرچه را ملاحظه بینمایند بدمند بجلس و از مجلس هم زودتر بگذرد و بدینى است که امروزه از قانون عدلیه قانونى مهمتر نداریم هرچه زودتر باید انشاء الله این قانون تصویب شده بگذرد . مجلس ختم شد

مذاکرات روز ۵ شنبه ششم شهر ربیع الثانی ۱۳۲۰

خلاصه مذاکرات روز ۳ شنبه ۵ را آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند .

اسامی نمایندگان قبل از قراردادیل قرائت شد حاجی امین الضرب - حاجی سید نصرالله - مجد الملک - ساعد الزواره - ادیب کلیایکانی .

رئیس - دستخط بسخه هم ایرونی رسیده قرائت میشود (دستخط مبارک که خطاب بوزیر دربار بود قرائت شد) مشرب اینکه با این حوادث ناگواری که در سرحد روی داده و اهالی آنها گرفتار حادثه و اندوه شده اند خاطر ما را مضی نیستود که در دارالخلافه مشغول جشن باشیم خارج جشن میلاد خودمان را بطور اعانه در حق بازماندگان اهالی سرحد که دچار مصیبت گشته اند بیاد داشتهیم که بترتیب با آنها برسانند و در این باب با هیئت وزرا هم گفتگو کنید یقین است که آنها هم این فیتد ما را مساعد خواهند بود .

رئیس - باید از صدور این دستخط مبارک اعلیحضرت هم ایرونی بی نهایت متشکر باشیم که در حقیقت مینها درجه و طبقه پندری را در این موقع بمثل آوردند لهذا خوب است ماها که کلاهخاتم از طرف عموم ملت و اهالی سرحد تشکر اختالصانه خودمان را تقدیم حضور مبارک اعلیحضرت هم ایرونی داریم و همانطور که اعلیحضرت عزاجه صواب پندری را اظهار فرمودند انعام با کفالت تشکر و سپاس را بوظایف فرزندی انجام نموده در این موقع جشن را ترک نکرده بلکه بر ابعیت و عظمت آن ازود با کفالت شگوه بهتر از ستودن ما بجهت حصول بدارجه و اینهم دستخط دیگری است صادر شده قرائتمی شود دستخط قانونی قرائت گردید از قراردادیل .

مجلس شورای ملی اگر چه هیئت وزرای مسئول در اسعفاى از مشاغل خود نهایت استنادگی داشتند مابلاسلطانت عده استعفاى آنها را زینقدرت و بواجب این دستخط بجلس شورای ملی اطلاع میدهم که وزرا در سر ما اوریت بخود پالی هستند فقط چون خلف السلفه خیلی در انحصار از خدمت و استعفاى خود مصر و مجد بود بالضرورة او را معاف و مستوفى الممالک را بوزارت جنگ منسوب فرمودیم و خیلی میل داریم که وزرا و و کلیات نهایت مساعدت بهم دیگر معاونت کردفامساب آسایش رفاه با و موصیبات امنیت و انتظام ممالک را بوظیف نجات خاطر ما فراهم نمایند و انشاء الله توفیق خداوندی بجزا

آقای سید حسن قلی زاده
 شهر ربیع الثانی ۱۳۲۰
 رئیس - این هم شرح است که از طرف جناب وزیر داخل رسیده است قرائت می شود قرائت شد قریب باین شرح (الان دستخطی از طرف بندگان اعلیحضرت هم ایرونی رسیده است که استعفاى وزراء در این موقع بلاسلطانت چندى پذیرفته شده ولی مقرر شده بود که چون شاهزاده ظفر السلطنه نهایت جد و جهه را در انصاف خود داشته اند لهذا جناب مستطاب اجل آقای مستوفى الممالک بوزارت جنگ انتصاب شده اند انشاء الله روز پنجشنبه طرف مصر برای معرفی ایشان بجلس خواهد آمد) .

آقای سید حسن قلی زاده - بمناسبت صدور این دستخط مبارک خواستیم دو سطر عرض کنم و بگویم که سلطان مشروطه گذشته از رعایت نردن قانون اساسی و ساست مستحسن و مخالفت نکردن باید خودشان هم داخل کار بشوند و معرک سلسله سادات مملکت باشند اگر سلطان ساکت به نشیند و کاری نکنند آن مقام صفر است پس سلطان در مملکت مشروطه گذشته از رعایت قانون باید داخل در پولتیک سیاسى مملکت شده و ملت را بچشم فرزندی نگاه کند چنانچه اعلیحضرت هم ایرونی در آن دستخط اول نسبت بیازماندگان و مصیبت زدگان سرحد مثل پندرو فرزند رفتار کرده و اظهار فرموده اند که ما از جشن صرف نظر کرده در این موقع با فرزندان خود دم دردم وهم ناله باشیم این گونه اقدامات از طرف سلطان نسبت بر عیالی خود موجب مزید امیدواری و چشم داشت ملت بمواطف ملوکانه خواهد بود و کمال تشکر را باید کرد جلاظر آن دستخط محضط عموم است که پافشاری داخل در سیاست مملکت شده خودش که معرک و خطه جفان امور سیاسى مملکت است ملاحظه بولتیک مملکت رسیده و وزرا را که مملکتیان موافق با مملکت مجلس بلکه باهمو ملت است آنها را برقرار خواهد بود . صدور این دستخط چندان فایده ندارد که مملکت جوش خلق را بشیر داده و با پولتیک و سیاست مملکت که وزره و مجلس در آن خط کشی مینمودند همرا و مساعد شده بلکه درین بهیولتیک مملکت نگاه کرده مو ملاحظه فرمود که عرض میشد باید فرقی را با باشند پس آنچه ها که آجال و آزدی این ملت بوده امروز اعلیحضرت آنرا شهود فرمودند و با طبعشان خاطر باید با آرز بلند ملت گفت دیگر آنچه را که محصور است منظور ملت بوده بآن نایل بر خوردن گردیدند .

آقای حاج امام جمعه - بمناسبت پدر فرزندی که ما باین رهیت و سلطان است همیشه چشم داشت رهیت از سلطان خیلی است ما باید نهایت تشکر را بنمایشیم که همان مرتبه را که چشم داشت داشتیم بعد از این هم همین را خواهیم دید اما در باب جشن که جناب رئیس فرمودند البته این جشن رسمی است و باید ترک نشود بلکه بهتر از سالهای سابق بیاید این جشن گرفته شود و اینکه اعلیحضرت فرموده اند که مفارح جشن بیازماندگان و مصیبت زدگان مقبولین داده شده عقبه بنده این است که همین اعلیحضرت میل فرمودند اینهم وجه آنها جلوه شود خوب است که هم وجه عامانه هم بشود که همین فرمودند بجهت مملکت جلا معزود

و هم جشن رسمی بطور خوبی گرفته شود .
حاج سید نصرالله - در این موقع دیگر نطقی بالاتر از نطق آقای تقی زاده نمیشود در حقیقت بایه نهایت تشکر را از این موهبت اعلیحضرت هم ایرونی بمثل آورد .

مستشارالدوله - در باب جشن بنده بنده دارم و این جشن دوم است یکی اینکه از طرف ملت جشن گرفته میشود یکی هم این است که از طرف دولت بطور رسمی بعضی رسومات معمول میشود ببقیده بنده در این رسومات دولتی همانطور که اعلیحضرت مقرر فرموده اند دیگر دست زده نشود ولی بر سادات و عموم و آیات تلگراف شود که پیش از سالهای سابق از طرف ملت اقدام شده و جشن صحیحی نگرفته شود و میدانید چینی که از طرف ملت اقبال شود البته بدین آفرین و در بیشتر خواهد بود .

حاجی محمد اسمعیل آقا - اینکه اعلیحضرت فرموده اند که مراسم بیازمانه کان مقبولین شود فرض ایشان این بوده است که در قم و اهل فرزندان خود شریک هستم و حالام ملت باید نهایت تشکر را نموده و از اعلیحضرت استعفا نمایند که این جشن بهتر از هر ساله گرفته شود و همینطور که اعلیحضرت اظهار کمال مساعدت فرموده و ملت را بچشم فرزندی ملاحظه فرموده و باهمین طرز باید از طرف ملت هم اقدامات لازمه در گرفتن این جشن بمثل بیاید که موجب سرور و غلظت عامی عموم ملت باشد .

آقای میرزا ابوالحسن خان - بنده با آقای مستشارالدوله هم عقیده هستم همانطور که اعلیحضرت مقرر فرموده اند باید معمول شود شاه فرموده اند که جشن معمولی دولتی گرفته نشود من عزا دارم ما نمیتوانیم بگوئیم نزا دار نباشید پس نباید این جشن گرفته شود ولی بشکرانه این موهبت که اول قدم بزرگی است که از طرف اعلیحضرت نسبت بترقی و سعادت ملت برداشته اند نهایت سعی و تقابل در جشن موجود اعلیحضرت بایه از طرف ملت بمثل بیاید .

اسدالله میرزا - در این باب آنچه نطق شایان بود آقایان فرمودند و عقیده بنده دیگر مذاکره در این خصوص کافی است چون مطالب دیگر هم هست که باید گفتگو شود وزراء هم آمده اند خوب است تشریف بیاروند و با آنها بعضی مذاکرات لازمه بشود یا اینکه موضوعی که در روز سه شنبه معین شد مطرح شود .

رئیس - بجهت بیستی لازم است از طرف مجلس انتصاب شده و برقی عرض تشکر بکلیای صیونی مشرف شوند و این هیئت را در آخر مجلس انتصاب می میکنیم حالا قانون اینجن تجارتی خوانده شود در این وقت شروع بقرائت سیم قانون آمدن تجارتی شد و در خصوص اینکه خواندن و نوشتن شرط عضویت در انجمن های تجارتی باشد یا نباشد مذاکرات زیاد بمثل آنچه اخذ رلی گردید و بلسطریه خواندن و نوشتن که شرط عضویت در انجمن باشد تصویب گردید .

رئیس - چون وزراء آمده اند و باید در مجلس حضور بهم رسانند مشورست خواندن بقی قانون از شاه صیادم بیاید باشد برای جوو دیگر قرائت شده رای گرفته شود و چون نطق ورود وزراء معظم بجهت دقیقه طول ببرد مشورست صحبتات مشغول قرائت لایحه که از طرف عموم انجمن ها رسیده است بگوئیم .